

МНЕНИЕ НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ ЗА КОНТРОЛА ВЪРХУ ПАРАБЕНИТЕ В ДЕРМОКОЗМЕТИКАТА

Тюляй Ибраим¹, Лора Георгиева², Илко Бакърджиев³

¹Магистърска програма „Опазване и контрол на общественото здраве“,
Медицински университет – Варна

²Катедра по социална медицина и организация на здравеопазването,
Медицински университет – Варна

³УС „Медицинска козметика“, Медицински колеж,
Медицински университет – Варна

CONSUMER OPINION ABOUT THE CONTROL OF PARABENS IN DERMOCOSMETICS

Tyulyay Ibraim¹, Lora Georgieva², Ilko Bakardzhiev³

¹Master's Programme of Public Health Protection and Control, Medical University of Varna

²Department of Social Medicine and Healthcare Organization, Faculty of Public Health,
Medical University of Varna

³TRS Medical Cosmetician, Medical College, Medical University of Varna

РЕЗЮМЕ

Включването на консерванти в козметичните продукти е необходимо с цел да се предотврати развитието на патогенни микроорганизми и да се запази качеството на продуктите по-дълго време. Едни от най-широко използваните консерванти в дермокозметиката са парабените. Потенциалната вреда от парабените и необходимостта от строг контрол върху използването им се дебатира от години. Направено е проучване на мнението на потребители на дермокозметика от гр. Варна относно контрола на парабените в козметичните продукти. Резултатите показват, че като цяло хората разчитат на коректността на производителите, но не са категорично убедени или не се замислят за това. За решаването на козметични проблеми и за гарантиране на безопасност на потребителите се налага обединяване усилията на производители на дермокозметика, търговци, дерматолози и държавни контролни органи.

Ключови думи: парабени, дермокозметика, контрол, мнение на потребителите

ABSTRACT

The inclusion of preservatives in cosmetic products is necessary in order to prevent the development of pathogens and to maintain the quality of the products for a longer time. Parabens are one of the most widely used preservatives in dermocosmetics. The potential harm of parabens and the need for strict control over their use have been debated for years. A survey of the opinion of consumers of dermocosmetics from Varna on the control of parabens in cosmetic products has been conducted. The results show that, as a whole, people rely on the correctness of manufacturers, but are not completely convinced or thinking about it. In order to solve cosmetic problems and to ensure consumer safety, the efforts of manufacturers of dermocosmetics, traders, dermatologists and state control bodies are required.

Keywords: parabens, dermocosmetics, control, consumer opinion

ВЪВЕДЕНИЕ

Поради голямото разнообразие на продуктите, съставките и новостите на пазара на дермокозметика се налага информираност и изостряне на вниманието на крайните потребители за прилагане на подходящ за кожата им продукт. Нелучайно в научната литература пише, че всички консерванти, без изключения, които се ползват в козметиката, може да са причинители на алергии или контактен дерматит. Затова щателно се проверява съставът на продуктите, регламентира се и се следи от контролните органи. Отделно се провеждат тестове по различни методи с цел безопасността на потребителите (7).

Европейската козметична индустрия непрекъснато се разраства. Всяка година около 25% от козметичните продукти са нови. Европа е световен лидер в областта на козметиката, като продажбите ѝ на дребно възлизат на 77 милиарда евро (2). Тя изнася една трета от всички козметични продукти, продавани в световен мащаб.

В член 2 на Регламент (ЕО) № 1223/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 30 ноември 2009 г. относно козметичните продукти са дефинирани термините, които са широко употребявани в практиката. „Консерванти“ означава вещества, предназначени изключително или предимно да предотвратят развитието на микроорганизми в дадения козметичен продукт. „Нежелан ефект“ означава неблагоприятна за човешкото здраве реакция, при нормална или разумно предвидима употреба на конкретен козметичен продукт (8).

Използването на консервантите в козметиката е необходимо с цел запазване свойствата на продуктите по-дълго време. Консервантът е важен антимикробен компонент в козметичния състав, пречателен за развитието на микробно заразяване, което би увредило козметичното изделие, а в най-лошия случай – здравето на потребителя. Приложението на консервантите позволява те да се борят успешно с бактериите, дрождите, плесените и да поддържат безопасността на козметичните средства през целия срок на годност (7).

По смисъла на Наредба №36 от 30 ноември 2005 г. за изискванията към козметичните продукти, изд. от Министерството на здравеопазването (МЗ), определението е следното: „Консерванти“ са вещества, които се влагат в козметичните продукти с основна цел предотвратяване на развитието на микроорганизми в продуктите и които може да се добавят към козметичните продукти. Не са консерванти по смисъла на наред-

бата други вещества, използвани в рецептурата на козметичните продукти, които могат също да имат антимикробни свойства и така да спомагат за запазването на продуктите, например много етерични масла и някои алкохоли (4).

Антимикробната защита на козметичен продукт в дермокозметиката е от съществено значение – това е способността му да преодолее микробното замърсяване при отваряне, при допир с нечисти ръце, при недобро затваряне. Съществуват международни стандарти, а в България те са съобразени изцяло с европейските изисквания, които регламентират използването на консерванти.

Цялостната антимикробна защита включва консервиране на рецептурата, специфичния процес на производството и защитната опаковка. БДС EN ISO 11930 – стандартът предоставя процедура за тълкуване на данните, получени от изпитването за ефикасност на консервирането или от оценяването на микробиологичния риск, или и от двете (1).

Едни от най-широко използваните в дермокозметиката консерванти са парабените. Голяма част от потребителите търсят продукти с надпис „без парабени“. Това се дължи на схващането, че парабените са вредни за кожата и здравето, а когато има надпис, че не се съдържат – продуктът автоматично се приема за по-качествен. Нагласата за здравословен начин на живот все по-често води до интерес към ограмотвяване за вредните действия на съставките в козметичните продукти, но и значителна част от потребителите не вникват в съдържанието и не се интересуват от реално вложените съставки до момента, в който се получи алергична реакция.

Най-общо парабените може да се определят като „клас химични съединения без цвят, вкус, аромат, които лесно се смесват и поради своите антибактериални и антигъбични свойства удължават живота на козметичните продукти“ (6). Най-често срещаните надписи на етикети за съдържащи се парабени са: methylparaben, propylparaben, ethylparaben, benzylparaben и butylparaben. Потребителите на дермокозметика могат лесно да се ориентират дали един продукт съдържа или не парабени – почти винаги в наименованието се изписва „paraben“. Препоръчително е да се изостри вниманието им относно ползването на продукти с парабени, защото тези съставки не са безобидни.

През 80-те години на ХХ в. са използвани концентрации от 1% парабени. Въпреки че количеството, съдържащо се в съвременните козметич-

ни продукти, е значително намалено, отново съществува риск от натрупване след използването на няколко продукта, които ги съдържат (3).

Достигането на дермокозметиката до крайния потребител минава през множество етапи и преди реализирането си на пазара трябва да притежава изготвено подробно досие. Това е информацията за продукта, съобразно всички законови изисквания.

Европейското законодателство урежда проблемите с нелоялните търговци (Регламент за козметичните продукти и Директива 2005/29/ЕО относно нелоялни търговски практики). Те имат сходна цел – защита на потребителите от подвеждащи претенции, като последната може да се прилага и като допълващ инструмент, доколкото тези претенции могат да бъдат квалифицирани като търговски практики по смисъла на Директивата за нелоялни търговски практики (2).

Потребителите вероятно разчитат изцяло на добросъвестни производители, на контрол от страна на държавните органи, но не бива да се подхожда прекалено наивно – всеки човек е длъжен лично да отговаря и да се грижи за своето здраве.

ЦЕЛ

Цел на настоящата статия е да се анализира мнението на потребителите за контрола върху парабените в дермокозметичните продукти.

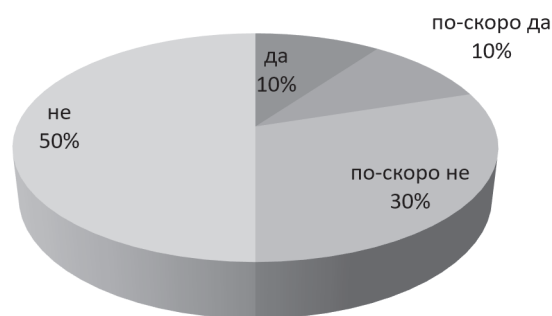
МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

Мнението на потребителите на дермокозметика е проучено сред 80 респонденти от Варна на възраст над 18 години. Информацията е получена чрез пряка индивидуална анкета, със структурирани и полуструктурирани въпроси по изследвания проблем.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Индивидуалното проучване на потребителското мнение по въпроса за допускането на козметични продукти, съдържащи неразрешени съставки, показва, че 40 (50%) от респондентите считат всички продукти за стриктно проверени, преди да се пуснат в търговската мрежа. Според тях няма съдържание на неразрешени съставки в дози, опасни за здравето, 24 (30%) се колебаят, но са склонни да се доверят на производители, търговци и контролни институции, едва 8 (10%) са на мнение, че вероятно на пазара има продукти, които не са преминали през етапите на контрол и се разпространяват безпроблемно, въпре-

ки че не притежават необходимите сертификати и документи (Фиг. 1).

Фиг. 1. Мнение на потребителите за наличие на неразрешени съставки в козметичните продукти

След като няма негативни последици и конкретни претенции към ползваните продукти, потребителите решават, че контролните органи си вършат добре работата. Вероятно клиентите не са открили визуални несъответствия, нарушения на опаковка или пък липса на етикет.

Здравето на човека е най-важно и козметичните компании са длъжни коректно да уведомяват своите потребители относно съставките на козметиката. Когато съдържанието е известно, колко и какви са рисковите съставки, потребителите разумно биха избрали козметика с пониско съдържание на парабени (в рамките на допустимото).

Надписът „без парабени“ върху козметиката не означава непременно липсата на парабени. Дискусиите за тяхната вредност налагат на много козметични производители да прибегват до различни трикове, за да успокоят потребителя. На съвременната козметика има надпис „paraben-free“, който е предназначен да убеди по-съвестните купувачи, че няма парабени в продукта. В този случай би трябвало да се отбележи, че създателите на козметика не са заменили парабените, а просто са преименували същите компоненти. Например метилпарабенът се преименува на метил параоксибензоат, етилпарабен до етил параоксибензоат, пропилпарабен до пропил параоксибензоат и така нататък. Съдейки по надписа, продуктите са без парабени, но реално те се съдържат и само етикетът е променен.

Относно въпроса за изрядност на документите, с които контролните органи допускат козметичните продукти на пазара, 16 (20%) от респондентите считат, че има козметика с неизрядни документи, 28 (35%) отбелязват, че не са запознати с проблема, 36 (45%) считат, че документи-

те на всички козметични продукти са редовни (Фиг. 2).

Придружаващите даден продукт документи се съхраняват в Регионалната здравна инспекция (РЗИ). При проверка, при подаване на сигнали от потребители или възникнал здравословен проблем, веднага може да се направи справка. За всеки продукт трябва да има документи, които удостоверяват, че са спазени изискванията по отношение на състав, етикетиране, опаковки, условия и срок за съхранение, условия на предлагане, досие с информация и други специфични изисквания, посочени в съответните европейски и национални нормативни актове (5).

Фиг. 2. Убеденост на потребителите в пълната сертифицираност на козметичните продукти

При предявени претенции относно козметичен продукт на пазара, в страната ни действа система от контролни органи – МЗ и РЗИ, които извършват надзорни дейности. Те съблюдават установени процедури за проверка – на документи, на продукти, лабораторни изследвания.

По-голямата част от анкетиранияте – 35 (44%) при нередност биха се обърнали към РЗИ, 25 (31%) ще потърсят за съдействие Комисията за защита на потребителите (КЗП), 12 (15%) биха потърсили направо производителя, 4 (5%) от анкетиранияте имат намерение да уведомят МЗ и 4 (5%) уточняват, че ще пишат в социалните мрежи, ще публикуват в интернет или се ще се изказват по форуми. Вероятно това им носи моментно удовлетворение, но не е решение на проблема с открит некачествен или вреден продукт.

Уронването на авторитета на марка или производител пред ограничен социален кръг не може да спре производството или да предизвика проверка на държавен контролен орган по случая. Затова се препоръчва да се подаде сигнал в РЗИ или към Комисията за защита на потреби-

телите, откъдето ще извършат насочен държавен здравен контрол (5).

Резултатите от проучването показват, че потребителите биха реагирали адекватно чрез подаване на сигнал към правилното място. Една от основните задачи на контролните органи е да организират и осъществяват дейности за предотвратяване и разкриване на производствени нарушения, злоупотреби и подвеждащи реклами. Желателно е потребителите да съдействат и да сигнализират при откриване на нарушения.

ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

- Потреблението на дермокозметика ще продължи да нараства и поради тази причина се извършва непрекъснато допълване на регламентите и нормативните уредби както в страните от Европейския съюз, така и по света.
- Въпреки че са определяни като рисковни вещества, парабените почти задължително се използват в козметичната промишленост. Техните ползи и вреди се изследват от години, както и контролирането от страна на ЕС е много строго и предвижда сериозни санкции при откриване на злоупотреби.
- Потребителите на козметика разчитат на лоялността на производителите, на коректността на търговците, на контрола на държавните органи, но въпреки всичко, те трябва да внимават също при покупка и потребление. Препоръчително е, когато се установи стока с изтекъл срок, с нечитаем поради дребен шрифт или друга причина етикет, с нарушена опаковка или видимо неподходяща консистенция да се подаде сигнал с оглед адекватна реакция от страна на търговец или производител.
- Дейността на Регионалните здравни инспекция и Комисията за защита на потребителите значително ще се подобри, ако постоянно се усъвършенстват информационните системи и обменът на информация с чуждестранни служби в рамките на ЕС и извън него.
- Подвеждащите реклами и съмнителните сайтове за продажба на козметика да се проверяват и при откриване на нарушения да следват наказателни процедури.
- При решаването на козметични проблеми и за повишаване на физическото или естетическо самочувствие на хората се налага обединяване усилията на производителе-

ли на козметика, търговци, дерматолози и държавни контролни органи.

ЛИТЕРАТУРА

1. В каква козметика не виреят микробите – БДС. Компас, бр. 6, 2012 (www.bds-bg.org).
2. Доклад на Комисията до Европейския парламент и съвета, Брюксел, 19.09.2016. (<http://www.eu-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2016:0580:FIN:BG:PDF>).
3. Защо да изберем козметика без парабени? (<https://aloha.bg/bez-parabeni.html>).
4. Наредба №36 от 30 ноември 2005 г. за изискванията към козметичните продукти. ДВ. бр. 101 от 16.12.2005.
5. Национална програма за надзор на пазара 2015 г. Република България - Ref. Ares (2014) 3946901 - 26/11/2014.
6. Парабен микс (<http://www.kadurina.com/bg/services/view/68/>).
7. Пучковой Т. Основы косметической химии. Базовые положения в современные ингредиенты. Москва: Школа косметических химиков, 2011.
8. Регламент (ЕО) № 1223/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 30 ноември 2009 относно козметичните продукти (преработен). Обн. Л ОВ. бр.342 от 22 декември 2009.

Адрес за кореспонденция:
Тюляй Метин Ибраим
Магистърска програма
„Опазване и контрол на общественото здраве“
Медицински университет – Варна
e-mail: tulay.ibraim@dermicos.com